

بررسی رابطه مشارکت اجتماعی با انتخاب نوع ورزش

(مطالعه موردی جوانان شهر تبریز)

ابراهیم ولی زاده^۱ عادل ولی زاده^۲

۱ - دانشجوی دکتری جامعه شناسی (فرهنگی) دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

Ibrahim_valizadeh@yahoo.com

۲ - دانشجوی دکتری جامعه شناسی (گرایش اقتصادی و توسعه) دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکز

adel.valizade@yahoo.com

چکیده :

ورزش به عنوان یک پدیده اجتماعی و فرهنگی است که افراد را در یک شبکه اجتماعی که دارای روابط اجتماعی پیچیده است به تعامل و کنش متقابل واداشته است و عرصه ظهور رفتارها، نگرش ها، ارزش ها و بازنمایی های زندگی امروزی شده است. آن چنان در متن جهان زندگی انسانها رسوخ نموده که امروزه می توان با توجه به نگرش و فعالیتهای ورزشی افراد، طرز تفکر و سبک زندگی افراد را باز شناسی کرد.

این تحقیق با هدف بررسی رابطه مشارکت اجتماعی با انتخاب نوع ورزش صورت گرفت. روش تحقیق در این پژوهش پیمایشی و ابزار گردآوری داده ها، پرسشنامه می باشد. جامعه آماری این تحقیق افراد واقع در سنین ۱۵-۳۰ شهر تبریز است. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برآورد شد و در نهایت ۳۰۵ نفر به عنوان نمونه و با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای انتخاب شدند. نتایج آزمون کای اسکور نشان می دهد که رابطه معناداری بین سطح تحصیلات، جنسیت، و مشارکت اجتماعی با انتخاب نوع ورزش وجود دارد.

کلید واژگان: مشارکت اجتماعی، جامعه مدنی، عرصه عمومی، نوع ورزش

A Study of Relationship between Social Participation and Selection of Typical Sport

Ibrahim valizadeh ^۱ Adel valizadeh ^۲

^۱. Phd student of sociology (cultural issues), Azad university(central Tehran)

Ibrahim_valizadeh@yahoo.com

^۲ . Phd student of sociology(economical and developmental issues), Azad university(central Tehran)

adel.valizade@yahoo.com

Abstract

Sport as social and cultural phenomena make people interact in complex social networks and reflect behaviors, values and outlooks of today's life. This influences the people's life as far as that by athletic activities we can recognize the thought and lifestyle of people.

This paper is the analysis of the relationship between social participation and the selection of typical sport. The method follows survey base approach, and the means of data collection is a prepared questionnaire. The sample of this research is the people of Tabriz, of ۱۵-۳۰ years old. The final sample is estimated ۳۰۵ people by kokran's formula and selected by cluster sampling. The results of Chi-square indicates that the relationship between social participation, sex and educational level is meaningful.

Key words: social participation, typical sport, public domain

مقدمه

پیدایش فردگرایی^۱ توأم با تحولات تاریخی که به استقرار مدرنیته^۲ و صنعتی شدن جوامع انجامید، تأثیرات عمیقی بر رشد و تکوین اندیشه اجتماعی داشته است. چنانچه تک قطبی شدن جهان و گسترش نئولیبرالیسم، مساله «بازگشت فردگرایی» و نگرانی از تهدید نفع طلبی های خود خواهانه و فرد گرا، کاهش تعهد شهروندی و مسئولیت اجتماعی، شخصی شدن گفتمان ها و پروژه های زندگی و به تعبیری از دست دادن تدریجی زبان مشترک باعث توجه مجدد به مساله عمل جمعی در حوزه عمومی رفتارها و گرایش های مقوم آن از جمله رفتارهای داوطلبانه و دگرخواهانه شده است. از این رو ایده اصلی در توجه مجدد به مشارکت اجتماعی^۳ می باشد. چنانچه این رویکرد در عصر حاضر، چه در صحنه ملی و چه در فضای بین المللی مورد توجه بیشتر قرار گرفته است، به طوری که کشورهای مختلف در دهه های اخیر از دموکراسی مشارکتی^۴، توسعه مشارکتی^۵ و اقدامات مشارکتی سخن به میان می آورند و آن را کلید حل مشکلات خود می دانند. بدین جهت مشارکت اجتماعی بر تمایلات، رفتارها و گرایش هایی دلالت دارد که برای ایجاد نهادهای جامعه مدنی و جهت گیری های اخلاقی دموکراسی مدرن اهمیت و ضرورت دارد.

از سوی دیگر، ورزش و تربیت بدنی نیز با توجه به کارکردها و پیامدهایی که به همراه داشته مورد توجه بیشتر قرار گرفته است. به طوری که گذران اوقات فراغت با ورزش، به عنوان یک عنصر اساسی در زندگی میلیاردها انسان در جهان به شمار می آید، که یکی از بهترین راه های تخلیه هیجانات و حفظ سلامتی است. ورزش مانند سایر پدیده های اجتماعی به عنوان یک واقعیت اجتماعی در ساختارهای جامعه وجود و حیات دارد و همان گونه که بر نهادهای درون جامعه تاثیر می گذارد، از شرایط و نوسانات مختلف اجتماعی متاثر گشته و تا حدود زیادی تابع جریانات اجتماعی عمل می کند. به طوری که ارتباط ورزش با پدیده ها و نهادهایی چون خانواده، اقتصاد، آموزش و پرورش، مذهب، اوقات فراغت، سیاست، فرهنگ، رسانه های جمعی و بهداشت موجب شده، بخش اعظم مطالعات جامعه شناسی ورزش به میزان تاثیر پذیری و تاثیر گذاری هر یک از این پدیده ها با فعالیت های ورزشی اختصاص یابد (نادریان جهرمی، ۱۳۸۴: ۲۵). مطالعاتی که تنها پس از آنکه ورزش با بسیج منابع انسانی و مالی کلان در چهارچوب تشکیلات سازمان یافته و قانونمند در اقتصاد ملی، در روابط بین الملل و در رسانه های همگانی^۶ حضور یافت، نهاد دانشگاهی و موسسات تحقیقاتی به موضوع ورزش به عنوان رفتار و «عادت واره ای»^۷ که ساختار اجتماعی^۸ را باز تاب می کند توجه کردند (قاسمی، ۱۳۸۸: ۵).

بدین ترتیب، رفتار و عادت واره هایی که در عرصه ورزش وجود دارد اصول جامعه را آشکار تر از هر عرصه دیگر باز تاب می کند. به طوری که « بردن و باختن، ایستادن و افتادن، رقابت و همکاری، در کنار هم و علیه هم، بدبختی و خوشوقتی، توانایی و ناتوانی، پیروزی و شکست، تحقیر و افتخار، بر آمدن و فروافتادن، جوانان با پیران، همه علیه یک نفر و یک نفر علیه همه، جماعت و فردیت، توده و فرد، از خودگذشتگی و خود خواهی، تقلب و انصاف، مبارزه جوان مردانه و تلاش برای کسب موفقیت به هر قیمت. ورزشکاران و تماشاچی ها تمام این ها در ورزش در سطح بالا و پایین تجربه می شود (ویس، ۱۳۸۹: ۲۰۶).

بیان مساله

امروزه انسان در تعامل و تقابل با دیگران نیازهای خود را بر طرف ساخته و گذران امور می کند. اثرات این کنش های متقابل و نقش آن ها تا حدی است که حذف آن، زندگی را غیر ممکن می سازد. گرایش به چنین فرایندی که افراد جامعه به صورت آگاهانه، داوطلبانه^۹ و جمعی با در نظر داشتن اهداف معین و مشخص که منجر به سهیم شدن آنها در منابع اجتماعی می شود را می توان نمودی از مشارکت اجتماعی دانست (غفاری، ۱۳۸۰: ۴۲). و از آنجاکه مشارکت در همه زمینه های زندگی اعم از سیاسی، اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی وجود دارد و نقطه عطف در مفهوم مشارکت در عرصه های فوق ارادی و داوطلبانه بودن آن است. بنابراین، مشارکت اجتماعی به آن دسته از فعالیت های ارادی دلالت دارد که از طریق آنها اعضای یک

1. Individualism

2. Modernism

3. Social participation

4. Participatory Democracy

5. Participatory Development

6. Mass media

7. Habit

8. Social structure

9. Voluntary

جامعه در امور محله، شهر و روستا شرکت کرده و به طور مستقیم یا غیر مستقیم در شکل دادن حیات اجتماعی مشارکت دارند (محسنی تبریزی، ۱۳۶۹: ۱۰۸).

اما در جامعه امروزی مشارکت اجتماعی می تواند با عضویت در نهادهای مشارکتی چون انجمن ها، گروه ها، سازمان های غیر دولتی و ... شکل بگیرد. به طوری که تعدد و گستردگی سازمانهای محلی و غیر دولتی در یک جامعه بیانگر وجود مشارکت اجتماعی در آن جامعه است تا جایی که جامعه مدنی^۱ به واسطه بسط و گسترش مشارکت های اجتماعی و نهادهای مدنی تعریف می شود (دانشمندی، ۱۳۷۷: ۲۹). چنین نهادهایی نوعی بستر سازی مناسب را برای مشارکت اجتماعی فراهم می آورند، از یک طرف تشکل های مشارکتی با جلب همکاری^۲ افراد، زمینه اتصال هر چه بیشتر آنها به جامعه را امکان پذیر و مشارکت فرد را در امور اجتماعی افزایش می دهند و از سوی دیگر با بسط شبکه های اجتماعی و تقویت همبستگی اجتماعی به گسترش مشارکت فعالانه و داوطلبانه افراد جامعه کمک می کنند (چلبی، ۱۳۷۵: ۲۹۰). در حقیقت جوهر مشارکت، منابع مشترک گروه در جامعه و منافع مشترک فرد در گروه است.

در این راستا، در تحقیق حاضر سعی شده ورزش در رابطه با روندهای اجتماعی (از جمله مشارکت اجتماعی) مورد بررسی قرار گیرد. به طوری که به نظر می رسد ورزش و جامعه دارای الگوهای ارزشی و به اصطلاح «پیکر بندی های رفتاری» مشترک اند. تحول و دگرگونی ورزش خارج از جامعه انجام نمی شود، بلکه توسعه آن در پیوند نزدیک با محیط اجتماعی تحقق می یابد، که کنش در درون آن انجام می شود. در واقع، ورزش بازتاب دهنده روابط اجتماعی^۳ جامعه است (ویس، ۱۳۸۹: ۳۶). چنین رویکردی ورزش را به عنوان پدیده ای اجتماعی مطرح می سازد. بنابراین، ورزش امری طبیعی نیست بلکه محصولی مصنوعی و هنرمندانه از یک گستره انسانی^۴ است و در این گستره انسانی واقعیت ورزشی، به منزله محصول کنش انسانی، نتیجه روند های اجتماعی، فرهنگی و تاریخی می باشد. بدین جهت، نگارنده بر آن است تا در پی چرایی سئوالات خود در توجه به این رویکرد باشد. سئوالاتی از جمله: آیا انتخاب نوع ورزش را می توان از پیامد های مشارکت اجتماعی در نظر گرفت؟ در انتخاب نوع ورزش تاثیر گذاری کدام یک از ابعاد مشارکت اجتماعی بیشتر می باشد؟

مرتبط دانستن مشارکت اجتماعی با انتخاب نوع ورزش از آن جهت می باشد که در رویکردهای ورزشی تحلیل هایی که روی ابعاد اجتماعی اصرار می ورزند، توجه خاصی به شرایط اجتماعی فعالیت های ورزشی دارند و این اعتقاد وجود دارد که تغییرات شانس های پیوستن به یک ورزش به هماهنگی میان مشخصات فنی فعالیت های ورزشی و ویژگی های اجتماعی گروه های ذی علاقه بستگی دارد (دوفرانس، ۱۳۸۵: ۴۷). چنانچه انتخاب نوع ورزش برای هر ورزشکار می تواند در فضای سبک های زندگی ادغام و با آن یکپارچه شود. بدین ترتیب، پژوهش حاضر در صدد بررسی عناصر مشترک و «عرضی» رشته های مختلف ورزشی می باشد. هر چند که در توصیف اجتماع ورزشی گروه های مختلف به ورزش های مختلف می پردازند. اما به رغم همه تفاوت ها، در انتخاب نوع ورزش مشترکاتی نیز برای افراد وجود خواهد بود که جهت گیری ورزشی را سمت و سوق می دهد.

مبانی نظری:

مشارکت اجتماعی مفهومی گسترده و با ابعاد وسیع می باشد که متضمن انواع فعالیت های فردی یا اجتماعی تاثیر گذار بر تصمیم گیری ها، سیاست های دستگاه های عمومی از سطح پایین (شهرداری، نظام آموزشی و ...) تا سطوح بالاتر (دستگاه های عالی قانون گذاری اجرایی و قضایی) است. مشارکت اجتماعی در معنای وسیع دربردارنده انواع کنش های فردی و گروهی به دخالت در تعیین سر نوشت خود و جامعه و تاثیر نهادن بر فرآیند های تصمیم گیری های مربوط به امور عمومی است (رضایی، ۱۳۷۵: ۵۴). مشارکت اجتماعی دلالت بر گسترش روابط بین گروهی در قالب انجمن های داوطلبانه، باشگاهها، اتحادیه ها و گروه هایی دارد که معمولاً خصلتی محلی و غیر دولتی دارند و نمودی از شکل گیری نهادهای مدنی در جامعه است. نهادهای مدنی تشکل های مردمی غیر دولتی هستند که در حد فاصل توده های مردم با دولت به وجود آمده است و بخشی از مردم را برای دستیابی به یک هدف مشخص و در یکی از حوزه های اجتماعی سازماندهی می نمایند. در واقع، مشارکت فعالانه مردم در امور اجتماعی یکی از مزیت های جامعه مدنی به حساب می آید. در جامعه مدنی عرصه عمومی دارای اهمیت خاصی است. عرصه عمومی^۵ از آن نهادهای اجتماعی و عمومی مانند گروههای غیر رسمی، انجمن ها، اصناف، اتحادیه ها، احزاب و مجامع فرهنگی می باشد هر اندازه جامعه تکامل یافته تر می شود فعالیتها در این

1. Civil Society

2. Cooperation

3. Social Relation

4. Extension of man

5. Public Sphere

عرصه گسترده تر می شود(غفاری، ۱۳۸۵: ۱۲۳). لیکن در جامعه مدنی با گسترش نهاد ها در عرصه عمومی، جامعه خود گردان شده و نقش و حجم دولت محدود می گردد.

هابر ماس^۱ از متفکرینی است که با طرح حوزه عمومی در عرصه مشارکت به ارائه نظر پرداخته است و از مشارکت به عنوان هدف و ویژگی اساسی انسان یاد می کند. به نظر وی حوزه عمومی، ماهیتی ایستا و مرزهایی مشخص ندارد، بلکه در هر مکالمه ای که اشخاص خصوصی گرد هم می آیند تا جمعی تشکیل شود که به مساله ای علاقمند است، بخشی از حوزه عمومی شکل می گیرد. اصل اساسی حوزه عمومی آن است که افراد بدون اینکه تابع اجبار باشند آزادانه به طرح دیدگاه های خود می پردازند و افکار و عقاید خصوصی و درونی خود را علنی می کنند. وقتی موضوع این بحث ها ناظر بر امور جامعه باشد، حوزه عمومی اجتماعی شکل می گیرد(غفاری، ۱۳۸۵: ۱۲۰). هابرماس هرچند بین حوزه عمومی و جامعه مدنی تفاوت قائل می شود اما وجود جامعه مدنی و حوزه عمومی را لازم و ملزوم یکدیگر دانسته است. به طوری که جامعه مدنی جز نهاد یافته فرهنگ گفتمان (حوزه عمومی) می باشد. او حوزه عمومی را بیشتر به عنوان محتوا، حال و هوا و شرایط یک وضعیت می داند در واقع جنبه نرم افزاری برای آن قائل است. در حالی که جامعه مدنی برای اشاره به جنبه سازمانی، نهادی و انجمنی دارد و بعد سخت افزاری را به ذهن متبادر می سازد. وی در تشریح جامعه مدنی توجه خود را به نهادها، انجمن های اختیاری و سازمانهای میانجی بین دولت^۲ و جامعه معطوف می دارد(غفاری، ۱۳۸۵: ۱۲). در نهایت از دیدگاه هابرماس اصل مشارکت و نظارت دموکراتیک یکی از پایه های اساسی حوزه عمومی را تشکیل می دهند.

یکی دیگر از صاحب نظران بحث مشارکت اجتماعی در دوره معاصر، آرنت^۳ است. از دیدگاه آرنت شکل گیری علایق جمعی و مشارکت در تعیین سرنوشت جمعی و در تصمیم گیری های اجتماعی مستلزم انجام گفتگوهای عمومی و شکل گیری هویت های جمعی در فضاهای عمومی است که در آنها افراد گرد هم می آیند تا درباره تعریف علایق جمعی و گروهی و بهترین راههای به آن را در هر مقیاسی به بحث جمعی و عمل مشترک بپردازند. به نظر آرنت در قلمرو زندگی در کثرت انسانی، انسان گذشته از وجود فیزیکی خود و زندگی در جهانی از اشیا ساخته خود و پیشینیانش، در روابطی با سایر انسانها وارد می شود که هدف از آن علی الاصول بقای ارگانیک یا دستیابی به فایده نیست(غفاری، ۱۳۸۵: ۱۲۵). در این نوع فعالیت، انسان قلمرو ضرورت را پشت سر می گذارد و وارد قلمرو آزادی می شود و در این نوع فعالیت، عمل و گفتار است این نوع فعالیت مختص انسان و متمایز کننده آن از سایر موجودات است و شرط تحقق آن کثرت یا وجود جمعی انسانها است.

بنابراین، با مباحث ارائه شده در مورد فضای مفهومی مشارکت اجتماعی، می توان آن را کنش آگاهانه، داوطلبانه، جمعی و کم و بیش سازمان یافته افراد و گروه ها در جهت اهداف، نیازها و منافع جمعی تعریف نمود. مشارکت به عنوان یک نظام کارکردی در سطوح کلان، میانی و خرد با کارکردهای افزایش ثبات اجتماعی، تقویت روحیه همبستگی و کاهش تعارضات گروهی، از بین بردن فرهنگ حاشیه نشینی و شکوفایی استعدادها و بروز خلاقیت، بسط ارزش های دموکراتیک، سهیم شدن در قدرت و تقویت روحیه مسئولیت پذیری همراه است(غفاری، ۱۳۸۵: ۱۸).

چهارچوب نظری

تحقیقاتی که حول محور شکل گیری جامعه مدنی و مشارکت در ایران انجام گرفته است تنها بر عوامل سطح کلان و به عبارتی متغیرهای ساختاری تاکید نموده اند و علت تحقق نیافتن جامعه مدنی را از منظر رابطه مردم و دولت در سطح کلان بررسی و تفسیر کرده اند به عبارتی تحقق جامعه مدنی را منوط به محقق شدن اصلاحات قانونی و دموکراتیک دانسته اند، و کمتر به زمینه ها و جنبه های دیگر مساله، (برای مثال، ارتباط بین ورزش و مشارکت) پرداخته اند. بنابراین، شناخت همه جانبه از مشارکت اجتماعی همراه است با شناخت عواملی که در انطباق با مشارکت اجتماعی وجود دارد.

در این راستا، در تحقیق فوق مشارکت اجتماعی در ارتباط با انتخاب نوع ورزش در نظر گرفته شده است. برای مطالعه سطح در نظر گرفته شده عمدتاً افراد سنین بین ۱۵ - ۳۰ می باشد. و بیشتر نظریات (هابر ماس و آرنت) درباره مشارکت اجتماعی مورد توجه بوده است. از نظر هابرماس اصل اساسی حوزه عمومی آن است که افراد بدون اینکه تابع اجبار باشند آزادانه به طرح دیدگاه های خود بپردازند و افکار و عقاید خصوصی و درونی خود را علنی کنند. وقتی موضوع این بحث ها ناظر بر امور جامعه باشد، حوزه عمومی اجتماعی شکل می گیرد. بنابر این، هابرماس اصل مشارکت و نظارت دموکراتیک را یکی از پایه های اساسی حوزه عمومی می داند. از دیدگاه آرنت نیز شکل گیری علایق جمعی و مشارکت در تعیین سرنوشت جمعی و

1. Habermas

2. State

2. Arent

تصمیم گیری های اجتماعی مستلزم انجام گفتگوهای عمومی و شکل گیری هویت های جمعی در فضاهای عمومی است که در آنها افراد گرد هم می آیند تا درباره تعریف علایق جمعی و گروهی و بهترین راههای رسیدن به آن را در هرمقیاسی به بحث جمعی و عمل مشترک بگذارند.

بنابراین، مشارکت اجتماعی ترکیب ویژه ای از روابط اجتماعی و نیز کیفیت این روابط است. به طوری که برقراری رابطه میان افراد باعث می شود تا اطلاعات، بین افراد مبادله شود و افراد جامعه در قالب شکل های مختلف اجتماعی از قبیل همسایگان، دوستان، شبکه های خویشاوندی، خانواده و غیره به تعریف و تحقق منافع جمعی اقدام کنند و با مشارکت فعالانه در اجتماع، سعی در بهبود کیفیت زندگی فردی و جمعی خود نمایند. هرچه این روابط از استحکام بیشتر و از کیفیت و کمیت بالاتری برخوردار بوده و نظامندتر و هماهنگ تر عمل نمایند، ما شاهد دستیابی به اهداف جمعی در مدت زمانی کوتاه تر و با صرف هزینه ای کمتر خواهیم بود.

از طرف دیگر ورزش نیز در این بین حالتی واقع گرایانه دارد که از روابط بین عوامل اجتماعی پدید می آید، به طوری که می توان گفت هر چیزی که در جامعه است در ورزش نیز وجود دارد. ورزش دنیای کوچک شده دنیای جامعه است.

در این راستا، از برهمکنشی مشارکت اجتماعی با ورزش می توان گفت. از آنجا که مشارکت اجتماعی به عنوان منبع مهمی جهت « کنش جمعی » تلقی می شود و به ویژگی های سازمان های اجتماعی غیر دولتی (از جمله انجمن های خیریه، مذهبی، اولیا و مربیان، باشگاهها، شبکه ها و ...) اشاره دارد. در این بین با در نظر گرفتن ورزش نیز به عنوان یک پدیده اجتماعی و فرهنگی، افراد در یک شبکه اجتماعی که دارای روابط اجتماعی پیچیده می باشد، قرار می گیرند که آنها را به تعامل و کنش متقابل وا داشته و عرصه ظهور رفتارها، نگرش ها، ارزش ها و باز نمایی های معنادار شده است. این پدیده چند بعدی، آنچنان در متن جهان زندگی انسانها رسوخ و نفوذ نموده است که امروز می توان با توجه به نگرش و فعالیت های ورزشی افراد، طرز تفکر، سبک زندگی افراد را باز شناسی کرد. چنانچه انتخاب نوع ورزش برای هر ورزشکار می تواند در فضای سبک های زندگی ادغام و با آن یکپارچه شود. (دوفرانس، ۱۳۸۵: ۴۹). بدین جهت، کنشگرانی که مستعد انتخاب یک رشته ورزشی و متعهد شدن در آن هستند، از مشخصات اجتماعی برخوردارند که پیشاپش انتخابشان را رقم می زند.

فرضیه های تحقیق

با توجه به چهارچوب نظری فرضیات تحقیق به صورت ذیل می باشد.

فرضیه اصلی

بین میزان مشارکت اجتماعی و انتخاب نوع ورزش رابطه وجود دارد.

فرضیه های اختصاصی

بین میزان مشارکت در سطح محله و انتخاب نوع ورزش رابطه وجود دارد.

بین میزان مشارکت در تفریحات دسته جمعی و انتخاب نوع ورزش رابطه وجود دارد.

بین میزان مشارکت در انجمن های (خیریه، مذهبی، هنری، و ...) و انتخاب نوع ورزش رابطه معناداری وجود دارد.

انتخاب نوع ورزش بر حسب جنسیت افراد متفاوت است.

انتخاب نوع ورزش بر حسب سطح تحصیلات افراد متفاوت است.

انتخاب نوع ورزش بر حسب وضعیت تاهل افراد متفاوت است.

انتخاب نوع ورزش بر حسب سن افراد متفاوت است.

¹ . Collective action

انتخاب نوع ورزش بر حسب شغل افراد متفاوت است.

روش تحقیق

روش پژوهش حاضر، روش پیمایشی می باشد. از روش پیمایشی^۱ برای بررسی چگونگی توزیع و روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته استفاده شده است. در روش پیمایشی، بعد از گردآوری اطلاعات با پرسشنامه و پردازش داده ها با نرم افزار SPSS، از آزمون کای اسکور و کندانال Tau-c همراه با جداول (دو بعدی یا تقاطعی) مورد استفاده قرار گرفته است.

در این پژوهش بعد از برآورد ۳۰۵ نفر به عنوان حجم نمونه، با بهره گیری از روش نمونه گیری خوشه ای چند مرحله ای براساس تقسیم شهر تبریز به سه منطقه ثروتمند نشین، متوسط و فقیر که با توجه به این تقسیم بندی نواحی به صورت تصادفی انتخاب گردید و با توجه (نقشه اصلی شهر) خیابان های اصلی نواحی انتخاب شده معین گردید و در این مرحله به صورت تصادفی از نواحی فوق یک خیابان انتخاب و در بین آنها محلات و کوچه های منتخب مشخص گردید و سپس با شمارش خانوارهای هر محله به صورت تصادفی خانوارهایی که پرسشنامه باید به آنها توزیع گردد را مشخص نمودیم و در هر خانوار به یک فرد بین ۱۵ تا ۳۰ سال پرسشنامه داده شد.

یافته های تحقیق

با توجه به نتایج بدست آمده در مورد ویژگی های نمونه مورد بررسی باید گفت که از لحاظ سنی، پاسخگویان در سه گروه سنی ۱۶ تا ۲۰، ۲۱ تا ۲۵، ۲۶ تا ۳۰ گروه بندی شده اند که بیشترین فراوانی در سنین ۱۶ تا ۲۰ سال ۴۵.۶ درصد می باشد. از لحاظ جنسیت ۴۶.۶ درصد پاسخگویان مرد، ۵۳.۴ درصد پاسخگویان زن می باشد. ۷۲.۸ درصد از جمعیت نمونه آماری مجرد و ۲۳.۳ درصد متأهل و ۳.۳ درصد همسر جدا شده و ۰.۷ درصد همسر فوت شده می باشد. از نظر تحصیلات ۳۰.۰ درصد پاسخگویان دارای سطح تحصیلات ابتدایی، ۶.۲ درصد دارای سطح تحصیلات راهنمایی، ۴۸.۲ درصد دارای سطح تحصیلات دیپلم، ۶.۲ درصد دارای سطح تحصیلات فوق دیپلم، ۲۸.۹ درصد دارای سطح تحصیلات لیسانس، ۱۰.۲ درصد دارای سطح تحصیلات فوق لیسانس می باشد. توزیع کل پاسخگویان بر حسب شغل نیز نشان دهنده آن است ۱۰.۰ درصد پاسخگویان بیکار، ۱۱.۱ درصد خانه دار، ۳۰.۵ درصد پاسخگویان دانش آموز، ۲۷.۲ درصد پاسخگویان دانشجوی، ۱۲.۵ درصد پاسخگویان بازاری، ۶.۹ درصد پاسخگویان کارمند، ۵.۲ درصد پاسخگویان فرهنگی و ۴.۳ درصد مهندس و ۱.۳ درصد پاسخگویان استاد، پزشک، ... می باشند. ۲۵.۶ درصد میزان مشارکت اجتماعی پاسخگویان در حد ضعیف، ۵۷.۷ درصد در حد متوسط و ۱۶.۷ درصد در حد بالا می باشد.

آزمون فرضیه ها

فرضیه اول:

جدول شماره ۱- جدول نتایج آزمون کای اسکور میزان مشارکت اجتماعی با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۰۰	۳۴	۶۰.۹۶	کای اسکور
.۰۰۰	۳۴	۶۷.۳۴	
.۰۰۰	۱	۷.۱	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکور میزان کای اسکور برابر است با $\chi^2 = 60.96$ و با درجه آزادی $df = 34$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig = .000$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تایید می شود. فرضیه دوم:

^۱ . Survey research

جدول شماره ۲- جدول نتایج آزمون کای اسکوتر میزان مشارکت در سطح محله با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۱	۳۴	۵۴,۱۵	کای اسکوتر
.۰۱	۳۴	۵۳,۴۳	
.۰۳	۱	۴.۶	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است با $\chi^2 = 54.15$ و با درجه آزادی $df = 34$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig = .03$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تایید می شود. فرضیه سوم:

جدول شماره ۳ - جدول نتایج آزمون کای اسکوتر میزان مشارکت در تفریحات دسته جمعی با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۰۲	۳۴	۵۲,۲۲	کای اسکوتر
.۰۰۲	۳۴	۶۲,۳۶	
.۰۰۴	۱	۸,۳۵	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است $\chi^2 = 52.22$ و با درجه آزادی $df = 34$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig = .004$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تایید می شود.

فرضیه چهارم:

جدول شماره ۴- جدول نتایج آزمون کای اسکوتر میزان مشارکت در انجمن های (خیریه ، مذهبی ، و ..) با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۰۲	۳۴	۶۲,۴۱	کای اسکوتر
.۰۰۱	۳۴	۶۷,۰۶	
.۲۳	۱	۱.۴۱	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است $\chi^2 = 62.41$ و با درجه آزادی $df = 34$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig = .23$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 تایید شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) رد می شود. فرضیه پنجم:

جدول شماره ۵- جدول نتایج آزمون کای اسکوتر جنسیت با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۰۰	۱۷	۴۹,۶۳	کای اسکوتر
.۰۰۰	۱۷	۵۴,۶۲	
.۰۰۰	۱	۲۷.۳۳	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است با $X^2 = 49.63$ و با درجه آزادی $df=17$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig= .000$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تایید می شود. فرضیه ششم:

جدول شماره ۶- جدول نتایج آزمون کای اسکوتر تحصیلات با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۱	۶۸	۱۱۱,۲۲	کای اسکوتر
.۰۰۰	۶۸	۱۲۷,۳۸	
.۰۴	۱	۳.۹۱	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است با $X^2 = 111.22$ و با درجه آزادی $df=68$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig= .04$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 رد شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) تایید می شود.

فرضیه هفتم:

جدول شماره ۷- جدول نتایج آزمون کای اسکوتر وضعیت تاهل با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۶۱	۵۱	۴۷,۴۵	کای اسکوتر
.۷۷	۵۱	۴۳,۲۲	
.۰۸	۱	۳.۰۵	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است با $X^2 = 47.45$ و با درجه آزادی $df=51$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig= .08$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 تایید شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) رد می شود. فرضیه هشتم:

جدول شماره ۸- جدول نتایج آزمون کای اسکوتر سن با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۰۱	۳۴	۶۴,۶۸	کای اسکوتر
.۰۰۰	۳۴	۷۹,۶۲	
.۶۶	۱	.۱۸	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است با $X^2 = 64.68$ و با درجه آزادی $df = 34$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig = .66$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 تایید شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) رد می شود. فرضیه نهم:

جدول شماره ۹- جدول نتایج آزمون کای اسکوتر شغل با انتخاب نوع ورزش

sig	df	value	
.۰۰۰	۱۳۶	۲۴۳,۶۴	کای اسکوتر
.۰۰۰	۱۳۶	۱۹۷,۶۷	
.۹۷	۱	.۰۰۱	همبستگی
		۳۰.۵	کل

با توجه به نتایج آزمون کای اسکوتر میزان کای اسکوتر برابر است با $X^2 = 243.64$ و با درجه آزادی $df = 136$ در فاصله اطمینان ۰.۹۵ درصد سطح معناداری بدست آمده یعنی $sig = .97$ می باشد یعنی با اطلاعات موجود فرضیه H_0 تایید شده و فرضیه H_1 (فرضیه پژوهش) رد می شود.

نتیجه گیری

امروزه مهم ترین ویژگی جامعه مدنی مشارکت است. در این جامعه، افراد، گروهها و نهادهای اجتماعی به میزانی بس بیشتر از جامعه سنتی در فرایندهای سیاسی، اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی مشارکت می کنند. در جامعه مدنی، تصمیم گیری های اساسی جامعه در سایه تعامل آزاد افراد، اقشار، گروهها و منافع گوناگون و از راه مشارکت آنها در فرایندهای سیاسی و اجتماعی حاصل می شود. چنین روندی در مشارکت اجتماعی زمینه ساز شکل گیری احساس تعلق با خصلت اجتماعی در بین شماری از انسانهاست که می تواند به برقراری روابط اجتماعی و شکل گیری الگوهای نظام یافته کنش متقابل در میان آنها شود.

بنابراین، در این پژوهش به بررسی فرایندهای اجتماعی در گروههای ورزشی پرداخته شد. به طوری که در (فرضیه اول) وجود رابطه مشارکت اجتماعی با متغیر انتخاب نوع ورزش گویای آن است که جز لاینفک مشارکت اجتماعی، چیزی جز منابع موجود در تعاملات اجتماعی یعنی گسترش کنش های داوطلبانه افراد در جهت تحصیل اهداف، برای رسیدن به خیر جمعی نمی باشد. چنین رویکردی در رابطه با انتخاب نوع ورزش نیز مورد توجه قرار گرفته است، مبنی بر اینکه ورزش هم می تواند خصلتی خودجوش داشته باشد و افراد داوطلبانه عضو گروه های ورزشی شوند. در غیر این صورت فعالیت های ورزشی می تواند به ترغیب سازمان های ورزشی، سیاسی یا اقتصادی صورت گیرد.

در توجه به این دو رویکرد، نتایج (فرضیه دوم، سوم) حاکی از وجود رابطه بین مشارکت در سطح محله و مشارکت در فعالیت های دسته جمعی با انتخاب نوع ورزش می باشد که تاکید بر شکل خودجوش و عضویت داوطلبانه افراد در گروههای ورزشی می باشد. در فرضیه (چهارم) نیز عدم وجود رابطه بین مشارکت در انجمن های (خیریه، مذهبی، و...) با انتخاب نوع ورزش، تداعی این نکته می باشد که افراد توجه کمتری به ترغیب ورزش از سوی نهادها یا سازمانهای ورزشی دارند. در راستای این دو رویکرد، اگر آن را با فرایندهای اجتماعی مرتبط سازیم گروههای مشارکتی به مثابه متداول ترین ساختار اجتماعی از ترکیبات ساده غیررسمی (برای مثال، محفل های دوستی، همسایگی و غیره) تا شیوه های رفتاری کاملاً رسمی (انجمن ها، احزاب،

باشگاهها و غیره) بازتاب دهنده زندگی اجتماعی با توجه به سطح تکامل اجتماعی اند. به طوری که در فرایند تکامل اجتماعی امروزه در جوامعی از جهان که عرصه عمومی پایداری نیافته، بخش دولتی به خاطر نقش مسلط خود، آزادیهای فردی و اجتماعی را پاس نمی دارد. انجمن ها، اصناف، مجامع و احزاب سیاسی یا وجود ندارند و یا اگر وجود دارند بازتاب اراده و خواست عرصه دولتی هستند. لیکن، بخش اعظم گروههای اجتماعی که در زندگی روزمره از جمله ورزش با آنها سروکار داریم گروههای کوچک اند.

در مورد جنسیت که با متغیر(ملاک) دارای رابطه می باشد، نکته ای که مورد توجه می باشد اینکه نظام فرهنگی و اجتماعی در جامعه ما تاحدودی با توجه به ارزش ها و هنجارهای موجود، عملاً در جهت اعمال تبعیضاتی علیه زنان سازمان یافته است و با توجه به موانعی که بر سر راه زنان برای ورود به عرصه اجتماع قرار می دهد، آنها را از بسیاری موقعیت ها در جامعه محروم کرده و موجب می شود که زنان در زمینه های کمتر مهم و حاشیه ای جامعه سوق داده شوند و از فعالیت ارتباطی آنها در جامعه کاسته شود. مردان و زنان در شبکه روابط متفاوتی راه یابند، منابع و حمایت های متفاوتی را دریافت کنند. بنابراین افزایش تفاوت شبکه روابط مردان و زنان می تواند موقعیت های انتخابی در امور مربوط تحصیلات، ازدواج، توزیع نامناسب کارخانگی و روز مزدی، حتی انتخاب نوع ورزش در بین (مردان و زنان) را تحت تاثیر قرار دهد. به طوری که بر اساس یافته ها در رابطه با انتخاب نوع ورزش برای نمونه درصد ها نشان از تفاوت انتخاب نوع ورزش در بین دو جنس می باشد، برای نمونه ۷۲.۵ درصد مردان فوتبال را انتخاب کرده اند و تنها ۲۷.۵ درصد زنان فوتبال را انتخاب کرده اند. ۸۰.۰ درصد مردان رشته ورزشی کشتی را انتخاب کرده اند و در مقابل ۲۰.۰ درصد زنان کشتی را انتخاب کرده اند. ۶۶.۷ درصد مردان و ۳۳.۳ درصد زنان جودو را انتخاب کرده اند. ۱۰۰.۰ درصد مردان بوکس را انتخاب کرده و ۰.۰٪ زنان بوکس را انتخاب کرده اند. ۵۰.۰ درصد مردان دو و میدانی و ۵۰.۰ درصد زنان دو میدانی انتخاب کرده اند. ۴۲.۹ درصد مردان والیبال و ۵۷.۱ درصد زنان والیبال را انتخاب کرده اند. ۳۱.۱ درصد مردان شنا و در مقابل ۶۸.۸ درصد زنان شنا را انتخاب کرده اند. ۱۰.۵ درصد مردان بد مینتون و در مقابل ۸۹.۵ درصد زنان بدمینتون را انتخاب کرده اند. ۴۵.۵ درصد مردان اسکی و ۵۴.۵ درصد زنان اسکی را انتخاب کرده اند.

در مورد تحصیلات نیز برای نمونه ۴۷.۱ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان سیکل می باشد فوتبال را انتخاب کرده اند، همچنان ۱۹.۶ درصد دارندگان سطح تحصیلات دیپلم، ۳.۹ درصد دارندگان مدرک فوق دیپلم، ۱۹.۶ درصد دارندگان مدرک لیسانس و ۹.۸ درصد دارندگان مدرک فوق لیسانس فوتبال را انتخاب کرده اند. ۳۳.۳ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان سیکل می باشد کشتی را انتخاب کرده اند، ۲۰.۰ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان دیپلم می باشد کشتی را انتخاب کرده اند، ۶.۷ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان فوق دیپلم می باشد کشتی را انتخاب کرده اند، ۲۶.۷ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان لیسانس می باشد کشتی را انتخاب کرده اند و ۱۳.۳ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان فوق لیسانس می باشد کشتی را انتخاب کرده اند. ۱۶.۷ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان سیکل می باشد جودو را انتخاب کرده اند، ۵۰.۰ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان دیپلم می باشد جودو را انتخاب کرده اند، ۰.۰٪ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان فوق دیپلم می باشد جودو را انتخاب کرده اند، ۳۳.۳ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان لیسانس می باشد جودو را انتخاب کرده اند و ۰.۰٪ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان فوق لیسانس می باشد جودو را انتخاب کرده اند.

۰.۰٪ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان سیکل می باشد بوکس را انتخاب کرده اند، ۳۳.۳ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان دیپلم می باشد بوکس را انتخاب کرده اند، ۱۶.۷ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان فوق دیپلم می باشد بوکس را انتخاب کرده اند، ۵۰.۷۰ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان لیسانس می باشد بوکس را انتخاب کرده اند و ۰.۰٪ درصد پاسخگویانی که مدرک تحصیلی شان فوق لیسانس می باشد کشتی را انتخاب کرده اند.

منابع و ماخذ:

منابع فارسی :

- چلبی ، مسعود(۱۳۸۲)، جامعه شناسی نظم: تشریح و تحلیل نظری نظم اجتماعی، تهران ، نشر نی.
- دانشمندی، علی (۱۳۷۷)، نقش نهادهای مدنی در توسعه اجتماعی، مجموعه مقالات اولین همایش تدوین برنامه سوم (جلد سوم)، سازمان برنامه و بودجه.
- دوفرانس، ژاک(۱۳۸۵)، جامعه شناسی ورزش، ترجمه عبدالحسین نیک گهر، تهران ، نشر توتیا.
- رضایی، عبدالعلی(۱۳۷۵)، مشارکت اجتماعی، هدف یا ابزار توسعه، ماهنامه اطلاعات سیاسی و اقتصادی، شماره ۱۰۹-۱۱۰، موسسه اطلاعات، تهران .
- غفاری، غلامرضا و نیازی، محسن(۱۳۸۵)، جامعه شناسی مشارکت، تهران، نشر نزدیک.
- قاسمی، وحید(۱۳۸۸)، جامعه شناسی ورزش، تهران، انتشارات جامعه شناسان.
- نادریان جهرمی، مسعود(۱۳۸۴)، مبانی جامعه شناسی در ورزش، اصفهان، انتشارات هنرهای زیبا.
- محسنی تبریزی، علی رضا(۱۳۶۹)، بررسی زمینه های مشارکتی روستاییان و ارتباط آن با ترویج کشاورزی، انتشارات معاونت ترویج و مشارکت مردمی وزارت جهاد سازندگی، تهران .
- ویس، اتمار(۱۳۸۹)، مبانی جامعه شناسی در ورزش، ترجمه کرامت الله راسخ، تهران، نشر نی.
-